



Annales

Instituti

Archaeologici

IX - 2013

Godišnjak

Instituta za

arheologiju

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Adress od the editor's office

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršni urednici/Desk editors

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Tehnički urednici/Technical editors

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Minichreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Prijevod na engleski/English translation

Sanjin Mihelić

Lektura/Language editor

Ivana Majer (hrvatski jezik/Croatian)
Sanjin Mihelić (engleski jezik/English)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institut of archaeology, Zagreb 2013.

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 8** **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Sotin – arheološka istraživanja 2012. godine
- 12** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar
Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2012. godine
- 20** **Tatjana Tkalčec**
Arheološka istraživanja nalazišta Crkvari – crkva sv. Lovre 2012. godine
- 26** **Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2012.
- 31** **Saša Kovačević**
Nova Bukovica – Sjenjak 2012.
- 35** **Daria Ložnjak Dizdar**
Medinci – Čićoka/Jablanik – zaštitna istraživanja 2012. godine
- 38** **Marko Dizdar**
Rezultati zaštitnih istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2012. godini
- 44** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marija Mihaljević
Dolina – Glavičice, istraživanja 2012.
- 48** **Tajana Sekelj Ivančan**
Nastavak arheoloških istraživanja na položajima Volarski breg i Sušine kraj Virje u 2012. godini
- 55** **Marina Ugarković**
Tina Neuhauser
Stobreč 2012. – helenistički bedem
- 59** **Marina Ugarković**
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić
Tina Neuhauser
Hvar, otok Sveti Klement, uvala Soline, arheološka istraživanja 2012.

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 8** **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Sotin – archaeological investigations in 2012
- 12** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar
The results of the excavations of the Batina-Sredno site in 2012
- 20** **Tatjana Tkalčec**
Archaeological investigations at Crkvari – St. Lawrence Church in 2012
- 26** **Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod, Galovo, archaeological investigations in 2012
- 31** **Saša Kovačević**
Nova Bukovica – Sjenjak 2012.
- 35** **Daria Ložnjak Dizdar**
Medinci – Čićoka/Jablanik – rescue investigations in 2012
- 38** **Marko Dizdar**
The results of the 2012 rescue excavations of the La Tène culture cemetery in Zvonimirovo – Veliko Polje
- 44** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marija Mihaljević
Dolina-Glavičice, the investigations in 2012
- 48** **Tajana Sekelj Ivančan**
Continued archaeological investigations at the positions of Volarski Breg and Sušine near Virje in 2012
- 55** **Marina Ugarković**
Tina Neuhauser
Stobreč 2012 – Hellenistic fortification
- 59** **Marina Ugarković**
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić
Tina Neuhauser
Hvar, St. Clement island, Soline Bay, archaeological investigations in 2012

- | | |
|---|--|
| <p>64 Siniša Krznar</p> <p>Arheološko istraživanje lokaliteta Torčec – Cirkvišće 2012. godine</p> | <p>64 Siniša Krznar</p> <p><i>Archaeological investigations at the site Torčec – Cirkvišće in 2012</i></p> |
| <p>69 Marko Dizdar</p> <p>Zaštitna arheološka istraživanja nalazišta AN 4 Poljana Križevačka 1 na trasi autoceste A12, dionica Gradec – Kloštar Vojakovački</p> | <p>69 Marko Dizdar</p> <p><i>Rescue archaeological excavations of the AS 4 Poljana Križevačka 1 site on the route of the A12 motorway, section Gradec-Kloštar Vojakovački</i></p> |
| <p>76 Tatjana Tkalčec</p> <p>Kasnosrednjovjekovno naselje Buzadovec–Vojvodice (AN 3) na trasi autoceste A12 Sveta Helena – GP Gola</p> | <p>76 Tatjana Tkalčec</p> <p><i>The late mediaeval settlement Buzadovec – Vojvodice (AS 3) on the route of the A12 motorway Sveta Helena – GP Gola</i></p> |
| <p>88 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p>Rezultati arheoloških istraživanja lokaliteta Kalnik – Igrišće</p> | <p>88 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p><i>Results of archaeological investigations of the Kalnik – Igrišće site</i></p> |
| <p>93 Marko Dizdar
Daria Ložnjak Dizdar</p> <p>Zaštitna istraživanja nalazišta AN 1 Grabrić na trasi autoceste A13, dionica Čvor Vrbovec 2 – Čvor Farkaševac</p> | <p>93 Marko Dizdar
Daria Ložnjak Dizdar</p> <p><i>Rescue excavations of the AN 1 Grabrić site on the route of the A13 motorway, section Vrbovec 2 Junction – Farkaševac Junction</i></p> |
| <p>98 Marko Dizdar</p> <p>Terenski pregled i probna istraživanja na izgradnji spojne ceste od Petrinje do mosta preko rijeke Kupe u Brestu</p> | <p>98 Marko Dizdar</p> <p><i>Field survey and test excavations on the route of the connecting road between Petrinja and the bridge over the Kupa river in Brest</i></p> |
| <p>102 Juraj Belaj
Filomena Sirovica</p> <p>Arheološka istraživanja na lokalitetu Stari grad u Ivanju 2012. godine</p> | <p>102 Juraj Belaj
Filomena Sirovica</p> <p><i>Archaeological investigations at the Old Town site in Ivanec in 2012</i></p> |
| <p>109 Tatjana Tkalčec</p> <p>Nastavak arheoloških istraživanja burga Vrbovca u Klenovcu Humskom 2012. godine</p> | <p>109 Tatjana Tkalčec</p> <p><i>Continued archaeological investigations of the mediaeval fortified town Vrbovec in Klenovec Humski in 2012</i></p> |
| <p>116 Asja Tonc</p> <p>Rezultati probnih iskopavanja na gradini Svete Trojice 2012. godine</p> | <p>116 Asja Tonc</p> <p><i>Results of trial excavations at the Sv. Trojica hillfort in 2012</i></p> |
| <p>121 Bartul Šiljeg
Goranka Lipovac Vrkljan
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra</p> <p>Crikvenica – <i>Ad turre</i>, rezultati sustavnih arheoloških istraživanja rimske keramičarske radionice na lokalitetu Igralište 2012. godine</p> | <p>121 Bartul Šiljeg
Goranka Lipovac Vrkljan
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra</p> <p><i>Crikvenica – Ad turre, Results of Systematic Archaeological Excavations of the Roman Pottery Workshop at the Igralište Site in 2012</i></p> |
| <p>131 Bartul Šiljeg
Vladimir Kovačić
Ana Konestra</p> <p>Nastavak arheološko-konzervatorskih istraživanja lokaliteta Stancija Blek (Tar) u 2012. godini</p> | <p>131 Bartul Šiljeg
Vladimir Kovačić
Ana Konestra</p> <p><i>Continued archaeological investigations and conservation at the Stancija Blek site (Tar) in 2012</i></p> |

Terenski pregledi

136 **Tatjana Tkalčec**

Rekognosciranje na području Bjelovarsko-bilogorske i Koprivničko-križevačke županije u 2012. godini

167 **Kristina Jelinčić Vučković**

Terenski pregled lokaliteta Novo Selo *Bunje* na otoku Braču

175 **Asja Tonc**

Terenski pregledi područja izgradnje novih cestovnih pravaca na teritoriju Zagrebačke i Istarske županije

Field Surveys

136 **Tatjana Tkalčec**

Field surveys in the Bjelovar-Bilogora and Koprivnica-Križevci counties in 2012

167 **Kristina Jelinčić Vučković**

Field survey of the Novo Selo Bunje site on the island of Brač

175 **Asja Tonc**

Field surveys of the construction area of new roads in the Zagreb and Counties of Zagreb and Istria

Eksperimentalna arheologija

185 **Andreja Kudelić**

Testiranje tehnologije izrade keramičkih posuda i rekonstrukcija hipotetske horizontalne keramičarske peći

190 **Andreja Kudelić
Filomena Sirovica
Dinko Tresić Pavičić**

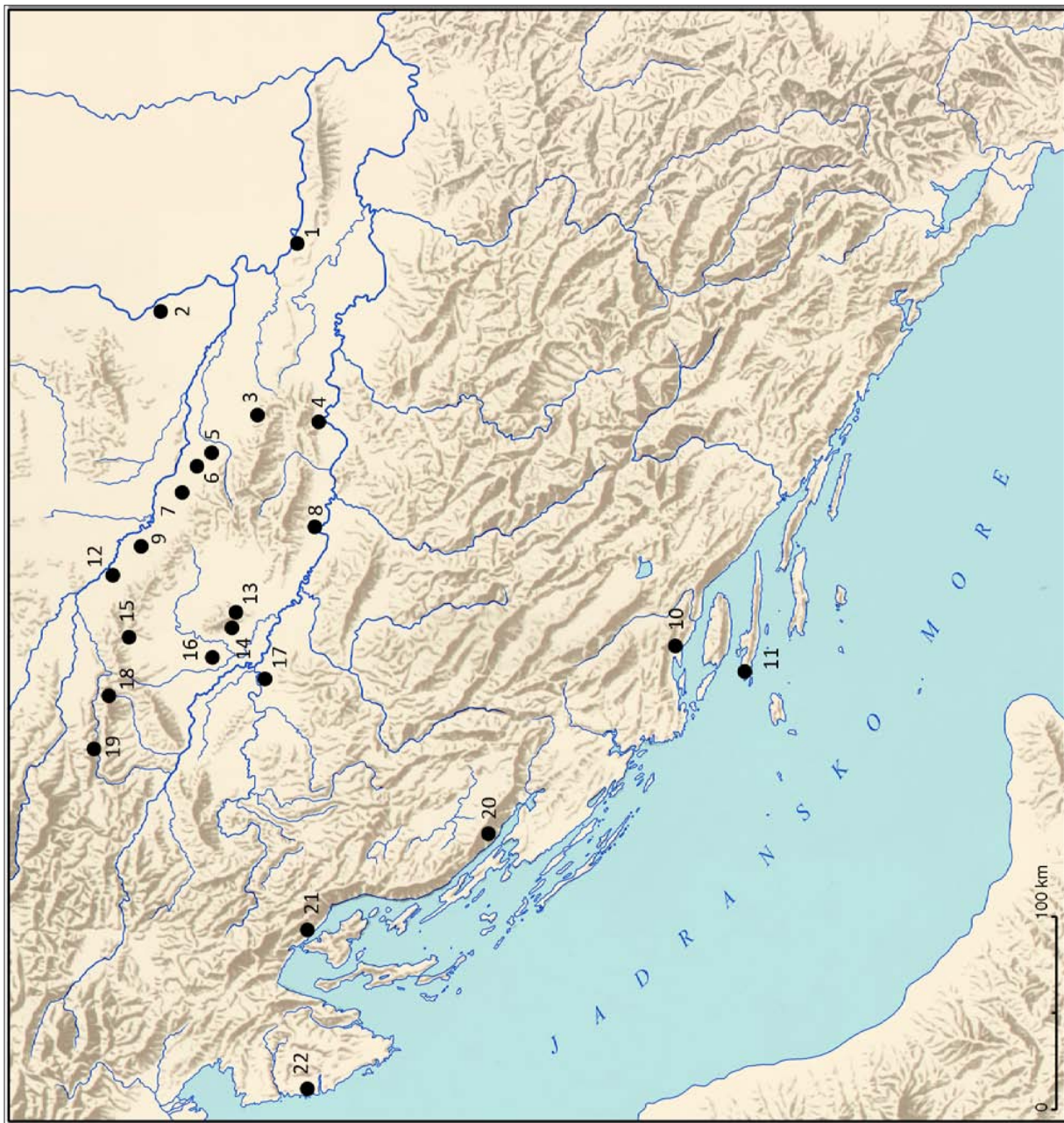
Dokumentiranje reljefnih značajki položaja Kurilovec–Belinščica tijekom 2011. i 2012. godine

185 **Andreja Kudelić**

Testing of ceramic vessel production technology and reconstruction of a hypothetical horizontal ceramic kiln

190 **Andreja Kudelić
Filomena Sirovica
Dinko Tresić Pavičić**

Documenting the relief features of the position Kurilovec–Belinščica in 2011 and 2012



1. Sotin
2. Batina - Sredno
3. Crkvari - crkva Sv. Lovre
4. Slavonski Brod- Galovo
5. Nova Bukovica- Sjenjak
6. Medinci - Čičoka/Jablanik
7. Zvonimirovo - Veliko polje
8. Dolina - Glavičice
9. Volarski breg i Sušine
10. Stobreč
11. Sv. Klement-Soline
12. Torčec - Crkvišće
13. AN 4 Poljana Križevačka
14. AN 3 Buzadovec-Vojvodice
15. Kalmik -Igrišće
16. AN 1 Grabrić
17. Petrinja-Žrnica
18. Ivanec- Stari grad
19. Klenovec Humski-Plemićki grad Vrbovec
20. Gradina Sv. Trojice
21. Crkvenica-Igralište
22. Stanција Blek-Tar

Hvar, otok Sveti Klement, uvala Soline, arheološka istraživanja 2012.

Hvar, St. Clement island, Soline Bay, archaeological investigations in 2012

Marina Ugarković
Ivančica Schrunck
Vlasta Begović
Marinko Petrić
Tina Neuhauser

Primljeno/Received: 8.4.2013.
Prihvaćeno/Accepted: 30.7.2013.

Tijekom lipnja 2012. nastavljena su istraživanja na rimskoj vili smještenoj u uvali Soline otoka Sveti Klement zapadno od grada Hvara (otoka Hvara). Tri sonde istražene su do živca, a izvršeno je i kraće podmorsko rekognosciranje plitke uvale uz lokalitet, uz njerene pregradnih zidova solane te šireg dijela uvale Soline.

Ključne riječi: Soline, otok Sveti Klement, kasnoantička rimska vila, arhitektura, helenistička-rimska-kasno rimska keramika, solane, podmorsko rekognosciranje

Key words: Soline, island of St. Clement, Late Roman villa, architecture, Hellenistic-Roman-Late Roman pottery, salt works, underwater survey

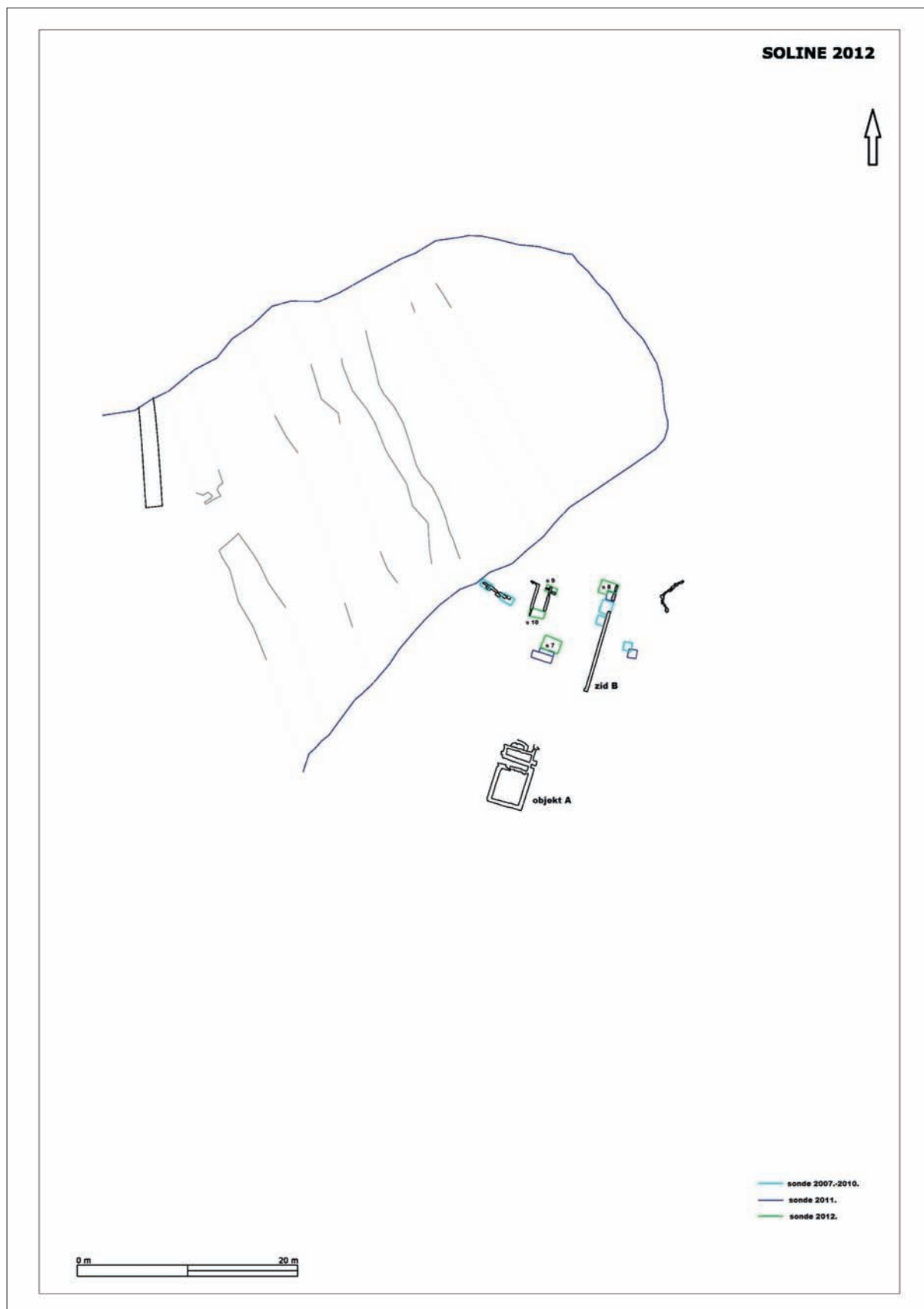
Muzej Hvarske baštine iz grada Hvara i Institut za arheologiju iz Zagreba su u suradnji sa Sveučilištem St. Thomas u St. Paulu (Minnesota, SAD) od 14. do 29. lipnja 2012. godine proveli arheološka istraživanja na lokalitetu Soline, na otoku Sveti Klement kraj Hvara.¹ Ovogodišnja sezona nastavak je arheoloških i interdisciplinarnih istraživanja koja se na ovom lokalitetu provode od 2007. godine (Petrić 2008; 2009; Ugarković 2010; Kirigin et al. 2010; 2011; Ugarković et al. 2012; Begović et al. 2012). Uvala Soline smjestila se na južnoj strani otoka Sveti Klement (Pakleni otoci), tri kilometra zapadno od grada i otoka Hvara i jedna je od dvije najpovoljnije uvale na otoku. Vidljivi arhitektonski ostaci kasnorimske vile, smješteni uz sam rub uvale Soline, od 2008. godine su zaštićeno kulturno dobro Republike Hrvatske. Pretpostavljena je i ranija rimska maritima vila, a u plitkom dijelu uvale dokumentirani su dijelovi pregradnih zidova nekadašnjih solana koje su vjerojatno postojale i u antičkom razdoblju.

Tijekom kampanje u 2012. godini proširile su se i istražile arheološke probne sonde iz prethodne godine, detaljnije ispitalo područje oko tzv. Novakove sonde, a obavljeno je i kraće podmorsko rekognosciranje same uvale. Arheološka iskopavanja

provela su se na katastarskoj čestici 4319. Tri sonde istražile su se do živca: 7, 8, i 10 (sl. 1).

Sonda 7 postavljena je u nastavku prošlogodišnje sonde 6, u pravcu sjevera, gdje su magnetometrijska ispitivanja ukazala na zidine paralelne i okomite na vidljivi kasnoantičko samostojeći zid B. Njezine konačne dimenzije, u smjeru kazaljke na satu počevši od zapada, iznosile su 3,03, 4,00, 2,98, 4,12 m. Dokumentirane su sljedeće stratigrafske jedinice: SJ 700 – sloj suhe rahle zemlje, 5 YR 3/2, s mnogo trave i sitnijeg kamenja te ulomaka keramike, tegula, kockica mozaika, stakla i metala, humus; SJ 701 – sloj kompaktne zemlje, 7.5 YR 3/3, s ulomcima keramike, tegula, i kockica mozaika; SJ 702 – sloj suhe rasute zemlje s nešto kamenja i ulomaka keramike, tegula i kockica mozaika, 7.5 YR 4/3, ispunjena jame u sjeveroistočnom uglu; SJ 703 – sloj kompaktne zemlje s nešto kamenja i žbuke, ulomaka keramike, tegula, kockica mozaika i stakla, 7.5 YR 2/3–3/3; SJ 704 – jama nepravilnog oblika u sjeveroistočnom uglu; SJ 705 – sloj kompaktne zemlje, 5 YR 3/2, s mnogo kamenja različitih dimenzija i ulomaka žbuke, te ulomaka keramike, kockica mozaika, stakla i nešto metala; SJ 706 – kamenje dimenzija 3 do 10 cm, s nešto rasute zemlje 7.5 YR 4/3–4/4, nekoliko ulomaka keramike; SJ 707 – nastavak jame 702, 704; SJ 708 – sloj zemlje 5 YR 2/3, s nešto malo sitnog kamenja i ulomaka žbuke, keramike, tegula, metala i stakla; SJ 709 – ispunjena jama na sjevernoj strani uz granicu sonde, s nešto rasute zemlje 7.5 YR 3/2, velikim kamenjem dimenzija oko 10 cm, i većim ulomcima keramike, tegula i žbuke; SJ 710 – jama čija je ispunjena SJ 709, nepravilnoga ovalnog oblika s ravnim dnom; SJ 711 – sloj kompaktne zemlje 5 YR 3/2 u sredini sonde; SJ 712 – podnica, žbuka; SJ 713 – podloga podnice, fina žbuka s kamenjem različitih veličina, dimenzije 4 – 1 cm; SJ 714 – keramička cijev (od tegula), ispod koje je žučkastobijela žbuka; SJ 715 – podloga podnice SJ 712, ispod 713, veće kamenje dimenzija oko 20 cm, maksimalno 40x29, minimalno 10 cm; SJ 716 – sloj rasute zemlje u sjeveroistočnom dijelu sonde, 7.5 YR 3/3–3/4, nekoliko uloma-

1 Voditeljica istraživanja bila je Marina Ugarković, dipl. arheologinja (Institut za arheologiju, Zagreb), a stručnu ekipu činili su: dr. sc. Ivančica Schrunck (Sveučilište St. Thomas, St. Paul, SAD), dr. sc. Vlasta Begović (Institut za arheologiju), Marinko Petrić, dipl. povjesničar umjetnosti (Muzej hvarske baštine), dr. sc. Tina Neuhauser (Institut für Archäologie, Karl-Franzens-Universität Graz), prof. Zdenko Brusić (Odsjek za arheologiju Sveučilišta u Zadru), dr. sc. Mato Ilkić (Odsjek za arheologiju Sveučilišta u Zadru), Mate Parica, dipl. arheolog i prof. povijesti, Edi Visković, prof. povijesti i dipl. arheolog, i Nikoleta Bracanović, dipl. arheologinja i prof. talijanskog jezika. U istraživanjima su sudjelovali i studenti sa Sveučilišta St. Thomas i Sveučilišta iz Graza te volonteri. Financiranje ovih istraživanja ostvareno je sredstvima Sveučilišta St. Thomas, američke fondacije Archaeo/Community iz San Francisca, Instituta za arheologiju Sveučilišta u Grazu (Institut für Archäologie, Karl-Franzens-Universität Graz) te sredstvima Instituta za arheologiju (Zagreb) i Muzeja hvarske baštine (Hvar).

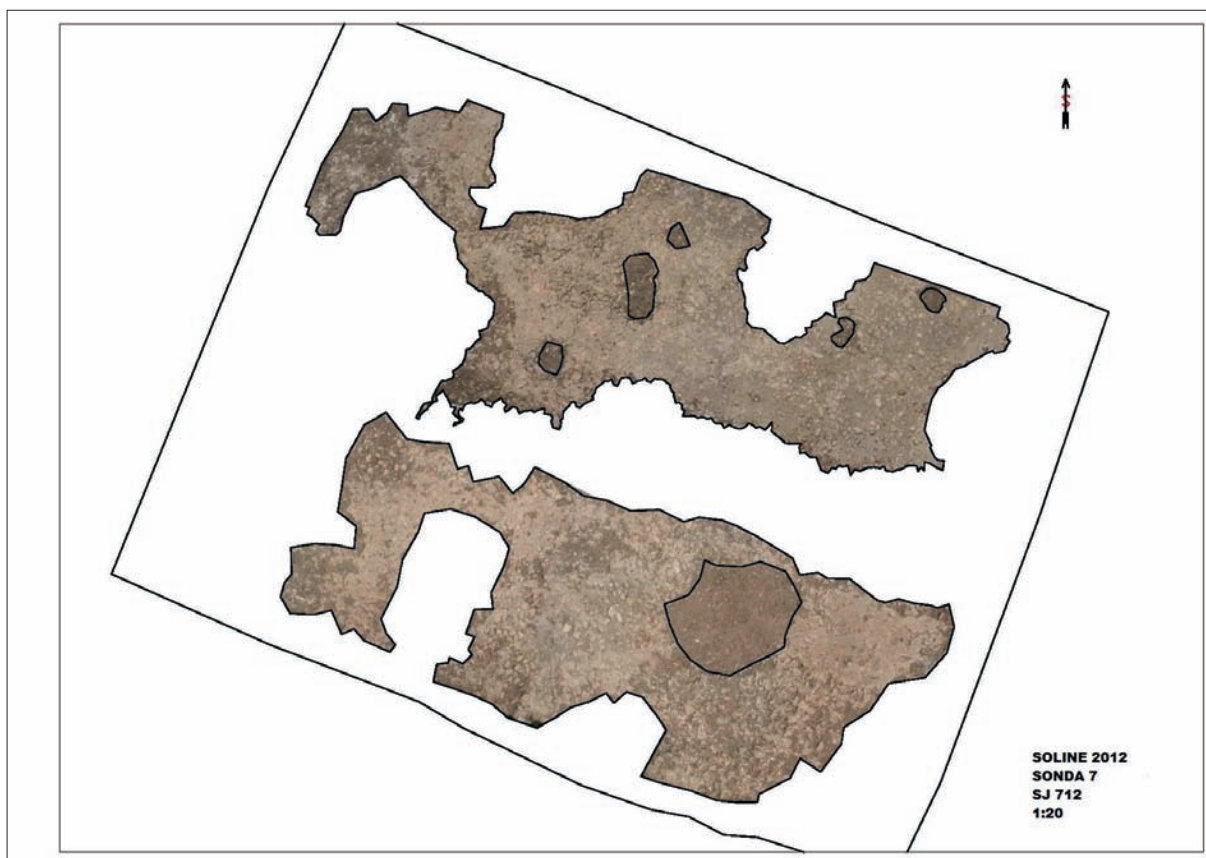


Sl. 1 Lokalitet Soline, ostaci vidljive arhitekture s naznačenim sondama 7 do 10 istraženima tijekom 2012. godine (izradila: T. Neuhauser).

Fig. 1 Soline site, remains of visible architecture with indicated Probes 7-10 investigated in the course of 2012 (by: T. Neuhauser).

ka kamena i keramike; SJ 717 – zid, orijentacije zapad – istok, obrađeni kameni klesanci spojeni žbukom; SJ 718 – žućkasta žbuka uz SJ 717; SJ 719 – podnica sačuvana na sjeverozapadu sonde, od žućkastobijele žbuke s ravnom i finom površinom; SJ 720 – 7.5 YR 4/4, ljepljiva pjeskovita zemlja, s nešto keramike; SJ 721 – podloga podnice 720, manje kamenje veliko približno

5 cm, postavljeno gusto u vodoravnom smjeru, između kojeg je žućkastobijela žbuka; SJ 722 – 5 YR 5/6, zemlja s mnogo manjih kamena na sjeverozapadu sonde; SJ 723 – 7.5 YR 4/2, ljepljiva glinasta zemlja, vrlo kompaktna, s nekoliko ulomaka tegula, ugljena, keramike i stakla; SJ 724 – 7.5 YR, pjeskovita, kompaktna zemlja; SJ 725 – žućkastobijela kompaktna žbuka



Sl. 2 Soline 2012, sonda 7, SJ 712, dokumentirani ostaci najmlađe podnice, nepoznate datacije (izradila: T. Neuhauser).

Fig. 2 Soline 2012, Probe 7, SU 712, documented remains of the youngest floor, undetermined dating (by: T. Neuhauser).

s manjim kamenjem; SJ 726 – 7.5 YR 4/2, jugoistok sonde, pjeskovita zemlja s nešto ulomaka keramike; SJ 727 – 7.5 YR 3/2, ispunjena jama smještene u krajnji sjeveroistočni ugao sonde, ulomak keramike; SJ 728 – jama, čija je ispunjena SJ 727 nepravilnog oblika vertikalnih zidova s lagano udubljenim dnom; SJ 729 – 5YR 3/3, glinasta zemlja; SJ 730 – 5 YR 4/6, tanki sterilni sloj; SJ 731 – živa stijena.

U slojevima od SJ 700 do SJ 712 dokumentiran je materijal datiran od antičkog do modernog doba, a njihov je kontekst narušen poljoprivrednim aktivnostima na terenu. Zid, SJ 717, orijentacije istok – zapad, sačuvan samo u svojim temeljima, postavljen je okomito prema vidljivom samostojećem zidu B, a dio je kasnoantičkoga arhitektonskog kompleksa. Izrađen je od obrađenih kamenih klesanaca spojenih žbukom. Nije pronađen nastavak zida u pravcu uvala. Zid SJ 717 paralelan je s temeljima zida SJ 604a, koji su dokumentirani tijekom prošlogodišnjih istraživanja u sondi 6, a njihova međusobna udaljenost otkriva širinu jedne od prostorija kasnoantičke vile. Rezultati magnetometrije izvršene na lokalitetu 2010. godine zasad su se pri arheološkim istraživanjima pokazali ispravnima jedino na ovom dijelu, odnosno u sondama 6 i 7. Zid SJ 717 vezan je uz žbukanu podnicu SJ 719, ravne i zaglađene površine, čija je podloga bilo sitno, gusto i vodoravno postavljeno, malo kamenje povezano žbukom SJ 721. Ova je podnica originalno bila vezanu uz temelje zida SJ 717, odnosno kasnoantičke faze izgradnje, a nastavak je iste podnice koja je dokumentirana prethodne godine u sondi 6 (SJ 604b). Iz kasnijeg razdoblja, zasad nepoznate približne datacije, a vezano uz pregradnju same vile, dokumentirana je druga podnica SJ 712 koja je nastavak podnice SJ 603, iz sonde 6 (sl. 2). Kao podloga ove podnice najprije je postavljeno veće kamenje (SJ 715), a zatim sitnije (SJ 713) povezano žbukom. Zatvorene cjeline dokumentirane ovogodišnjom kampanjom od velike su važnosti za ovaj lokalitet, a detaljna analiza pokretnog materijala pomoći će pri rasvjetljavanju preciznije datacije pod-

nica, a time i pojedinih arhitektonskih faza na ovom lokalitetu.

Sonda 8 postavljena je u nastavku prošlogodišnje sonde 4, a dimenzije, počevši od zapadne strane u smjeru kazaljke na satu, iznosile su: 2,98, 3,99, 1,98, 2,04, 1,03, 2,03 m. Dokumentirani su sljedeći stratigrafski slojevi: SJ 800 – 5 YR 3/2, humus, s ulomcima keramike, tegula i kockica mozaika; SJ 801 – 7.5 YR 3/2, rahla zemlja, s ulomcima keramike, tegula, mozaika, ugljena, stakla i metala; SJ 802 – 7.5 YR 3/3, rahla zemlja, s nešto sitnijeg kamenja i ulomcima keramike, tegula i kockica mozaika; SJ 803 – 2.5 YR 2/3, zemlja, s ulomcima manjeg kamenja, keramike, stakla, kockica mozaika i metala; SJ 804 – 7.5 YR 4/2, zemlja s većim udjelom sitnijeg i srednjeg kamenja (oko 25%), te ulomcima keramike i tegula; SJ 805 – 5 YR 3/6, rasuta zemlja bez kamenja i nalaza; SJ 806 – 2.5 YR 3/2, rasuta zemlja s ulomcima sitnijeg kamenja (oko 15%), bez nalaza; SJ 807 – 7.5 YR 3/4, kompaktnija zemlja s ulomcima keramike, tegula, kockica mozaika, stakla, metala i ugljena; SJ 808 – 7.5 YR 4/4, kompaktnija zemlja s većim kamenjem od urušavanja zida; SJ 809 – 5 YR 4/3, rasuta zemlja s ulomcima keramike i sitnijeg kamenja; SJ 810 – 5 YR 4/2, kompaktna zemlja bez nalaza s nekoliko manjih kamena; SJ 811 – 7.5 YR 4/4; SJ 812 – zid, kameni klesanci povezani žbukom orijentacije sjever – jug (u nastavku vidljivog zida B); SJ 813 – tamna zemlja u ostatku sonde, s ulomcima žbuke i tegula; SJ 814 – crvena glina u južnom dijelu sonde; SJ 815 – ispunjena groba 2, glina sa sitnim ulomcima žbuke i tegula; SJ 816 – grob 2, kamena arhitektura, nekoliko srednjih komada kamenja postavljenih suhozidno u obliku slova »L«, poklopac nekoliko komada pitosa; SJ 817 – podnica, sjeveroistočni dio sonde, vodonepropusna žbuka s dodatkom tucane opeke; SJ 818 – zid, uz podnicu, dimenzija 1,0x0,2 m; SJ 819 – zid, uz sjeverozapadni dio sonde, od kamenih klesanaca povezanim žbukom; SJ 820 – veće kamenje, nešto kompaktne zemlje sa žbukom, dio urušavanja zida, uz SJ 818; SJ 821 – jama, 1,3x0,3 m s mnogo gara i ulomkom stakla; SJ 822 – debeli sloj

žbuke (5 cm) uz SJ 819 (zid); SJ 823 – 2.5 YR 3/3, kompaktna zemlja s mnogo ulomaka tegula, keramike i nešto metala; SJ 824 – 10 YR 4/1, zemlja s ulomcima keramike; SJ 825 – živa stijena.

Sonda 8 sa sondom 4, istraženom prošle godine, dio je jedne od prostorija unutar kasnoantičke vile. Dokumentiran je nastavak zida koji je otkriven u sondi 4, SJ 812, u pravcu sjever – jug. Taj je zid sačuvan samo u svojim temeljima, a zatvara prostoriju kasnoantičke vile s istočne strane. Izrađen je u tipičnom kasnoantičkom stilu od obrađenih nepravilnih klesanaca spojenih mortom. Dokumentiran je i nastavak (iz sonde 4) te konačne dimenzije kompaktne podnice SJ 817 od vodonepropusne žbuke, koja je postavljena na nešto nižem zidu SJ 818, prislonjenim uz unutrašnji rub zida prostorije, spomenuti SJ 812. Paralelno s SJ 812 na zapadnom dijelu sonde dokumentiran je dio zida SJ 819, također u kasnoantičkom stilu, a njihova udaljenost dokumentira širinu ove prostorije. Temeljem rezultata magnetometrije dijagonalno preko sonde 8, odnosno u pravcu sjeverozapad – jugoistok, trebali su se nalaziti arhitektonski ostaci prijašnje vile, presječeni kasnoantičkom fazom. No zasad u sondi 8 nisu pronađeni arheološki dokazi tih ostataka, nego samo živa stijena i nekoliko klesanaca sa žbukom koji su otpali s zida SJ 819.² Na južnom dijelu sonde 8 otkriven je i grob 2 – SJ 815–SJ 816, najvjerojatnije novorođenčeta. Nekoliko sitnijih kostiju pronađeno je u ispuni groba, bez ikakvih priloga. Grob je pokriven ulomkom pitosa, a nekoliko kamenih ulomaka postavljeno je oko groba. Sličan grob (označen kao 1), pod tegulom, također najvjerojatnije grob novorođenčeta, pronađen je u susjednoj sondi 4 tijekom prošlogodišnjih istraživanja.

Tijekom 50-ih godina prošlog stoljeća G. Novak istražio je prostor koji se danas naziva Novakovom sondom, točnije, dio bliži uvali, gdje su otkriveni dijelovi kasnoantičke arhitekture, paralelni sa samostojećim zidom B, vidljivi i danas. Nažalost, sama dokumentacija koja se mogla pronaći o ovim istraživanjima, ograničena je na nekoliko slika iz Muzeja hvarske baštine. Tijekom 2012. godine očistili smo taj prostor od trave i nasipa kako bismo istražili gdje su zapravo vršena istraživanja i je li se prostor istražio do žive stijene. Na sjevernom i južnom kraju obuhvaćenog prostora otvorili smo dvije manje probne sonde 9 i 10.

Prostor između spomenutih sondi imao je, u smjeru kazaljke na satu, dimenzije: 2,55, 4,43, 2,55, 4,53. U sjeverozapadnom uglu dokumentiran je dio mozaika od bijelih kockica *in situ* i manji dio zidne freske na kojoj su tragovi crvene boje. Sve je zaštićeno geotekstilom. Među materijalom pronađenim u nasipu prednjače ulomci tegula, a potom ostaloga keramičkog materijala. Pronađene su dvije tegule s pečatom *Pansiana*, vjerojatno iz rimske carske maritimne vile (sl. 3).

Sonda 9 postavljena je na sjevernom uglu tzv. Novakove sonde. Dokumentirani su nastavci kasnoantičke arhitekture u pravcu zapada, sjevera i istoka, a sve poviše bio je jedan sloj SJ 900 – nasip. Dimenzije sonde u pravcu kazaljke na satu, počevši od zapada, iznosile su: 1,54, 2,53, 1,51, 2,67. U nastavku zida prema istoku pronađen je rimski bakreni novčić. Zbog vremenskog roka, ovaj prostor nije istražen do kraja.

Na južnom dijelu tzv. Novakove sonde postavljena je probna sonda 10 čije su dimenzije u pravcu kazaljke na satu od smjera zapada iznosile: 2,05, 3,69, 1,64, 3,39. Dokumentirani su sljedeći stratigrafski slojevi: SJ 1000 – humus; SJ 1001 – podnica; SJ 1002 – 7.5 YR 3/1, paljevinski sloj zemlje s ulomcima oblutaka, te nekoliko ulomaka keramike; SJ 1003 – podloga podnice, žbuka s nešto ulomaka keramike i tegula; SJ 1004 – 7.5 YR 4/4, rasuta zemlja s ulomcima keramike i sitnijeg kamenja; SJ 1005 – 5 YR 4/3, kompaktna glinasta zemlja, bez kamenja, s ulomcima keramike i kostiju; SJ 1006 – 7.5 YR 3/4,

zemlja s puno ulomaka sitnijeg kamenja, keramike i kostiju; SJ 1007 – živa stijena.

Probna sonda 10 potvrdila je da je G. Novak na ovom području izvršio istraživanja samo do podnice, SJ 1001, koja se sastojala od keramičkih ploča, dimenzija 35x35 cm, postavljenih na podlozi od žbuke – SJ 1003. Sa zapadne strane dokumentiran je prag, dio ulaznih vrata od kojih je u pravcu istoka postavljena spomenuta podnica. Ispod podnice dokumentiran je tanki paljevinski sloj. U sloju uz živac pronađena je veća količina finije keramike, od reljefne kasnohelenističke do kasnoantičke.

Unutar ove kampanje obavljeno je također i stručno arheološko rekognosciranje na prostoru luke Soline.³

Rekognosciranje je uključivalo ronjenje na odabranim pozicijama te procjenu potrebe za daljnjim istraživanjima spomenutog prostora (Brusić et al. 2012). Cilj ovih aktivnosti bilo je kartiranje povećanja koncentracija arheoloških nalaza, koje su na nekoliko mikrolokacija primijećene u širem prostoru uvale (Brusić et al. 2012), te razmatranju plana o podvodnim istraživanjima zbog utvrđivanja konteksta i zaštite ovih nalaza. Na prostoru vidljivih ostataka solana, prirodno plitki teren, s vrlo malim padom, povoljan je za solarsku djelatnost u svim vremenskim razdobljima, a solarska aktivnost u antici može se potvrditi podvodnim arheološkim sondama na ovom prostoru (Brusić et al. 2012).

Dosadašnja arheološka i interdisciplinarna istraživanja na lokalitetu Soline na otoku Sveti Klement ukazuju kako su na tom prostoru sačuvani ostaci antičkoga rezidencijalnog kompleksa i solana, uz pretpostavljenu luku. Vidljivi arhitektonski dijelovi datirani su u kasno antičko razdoblje, uz preinake u kasnijim razdobljima, ali preliminarna analiza pronađenoga pokretnog materijala pokazuje kompleksniju situaciju, ukazujući kako je ovaj lokalitet aktivno korišten u kontinuitetu od kasnohelenističkog do ranobizantskog razdoblja. Značenje mu se ogleda u njegovu položaju na povoljnom plovnom putu Jadranom, kao dijelu plovnog puta Mediteranom, a buduća istraživanja će, nadamo se, odgonetnuti je li i u kolikoj mjeri ovaj mali otočić sudjelovao u kreiranju lokalne i globalne ekonomije, te kako i zašto se ta uloga mijenjala kroz spomenuta razdoblja.



Sl. 3 Ulomak tegule s pečatom *Pansiana* (snimio: T. Schrunck).

Fig. 3 Fragment of a tegula with the stamp *Pansiana* (photo: T. Schrunck).

2 Arheološki dokazi ove ranije arhitektonske faze koja je pretpostavljena geofizičkim ispitivanjima nisu dokumentirani ni prethodne godine tijekom istraživanja sonde 4. Stručni članovi V. Begović i I. Schrunck interpretirali su klesance sa žbukom kao bazu jednog dijagonalnog zida ranije faze gradnje (Begović et al. 2012).

3 Stručno rekognosciranje izvršili su djelatnici Odsjeka za arheologiju Sveučilišta u Zadru prof. Z. Brusić, dr. sc. M. Ilkić i M. Parica od 26. do 29. lipnja 2012. godine.



Literatura

- Begović, V., Schrunck, I., Ugarković, M. 2012, Rimska vila u uvali Soline na otoku Sv. Klement kod Hvara: preliminarna analiza arhitekture prema geofizičkom istraživanju i sondiranju, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Vol. 29, 143–166.
- Brusić, Z., Ilkić, M., Parica, M. 2012, *Stručni izvještaj o podmorskom očevidu u uvali Soline na otoku Sv. Klement*, neobjavljeni izvještaj.
- Kirigin, B., Schrunck, I., Begović, V., Petrić, M., Ugarković, M. 2010, Istraživanje rimske vile u Solinama na otoku Sv. Klement (Pakleni otoci), Hvar, *Annales Instituti Archaeologici*, VI, 53–59.
- Kirigin, B., Schrunck, I., Begović, V., Petrić, M., Ugarković, M. 2010, Hvar, otok Sv. Klement, uvala Soline, arheološka istraživanja 2010., *Annales Instituti Archaeologici*, VII, 57–60.
- Petrić, M. 2008, Lokalitet: Soline – villa maritima, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 4 (2007), 501–503.
- Petrić, M. 2009, Lokalitet: Soline – villa maritima, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 5 (2008), 603–605.
- Ugarković, M. 2010, Lokalitet: Soline – villa maritima, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 6 (2009), 636–638.
- Ugarković, M., Schrunck, I., Begović, V., Petrić, M. 2012, Hvar, otok Sv. Klement, uvala Soline, arheološka istraživanja 2011., *Annales Instituti Archaeologici*, VII, 74–78.

Summary

In June of 2012, the investigations of the Roman villa located in Soline Bay on the island of St. Clement (Sv. Klement near Hvar) continued in their six season. Researchers from four institutions (Hvar Heritage Museum, Institute of Archaeology in Zagreb, University of St. Thomas, Minneapolis, Institute of Archaeology at the University of Graz) collaborated on the project, with a number of student and volunteer participants. Three probes on parcel 4319 were excavated to the bedrock: 7, 8 and 10. Probe 7 was an expansion of Probe 6 from 2011, where stratigraphic units 700-731 were documented. The wall (SU 717) of E-W direction, presumed in the magnetometric survey from 2010 was now archaeologically documented, along with its original floor (SU 719, 721), both of which are connected with the Late Roman villa. Another mortar floor with two foundations in chipped stones (SU 712, 713, 715) was documented above, testifying to a later reconstruction of the villa, of a so far undetermined date. Probe 8 was an expansion of Probe 4 from 2011, where stratigraphic units 800-825 were documented. The continuation of the N-S wall (SU 812) was documented in its foundations, that with the partially recovered parallel wall on the west side of the trench (SU 819) enclosed the Late Roman room within the villa. The continuation (from trench 4 excavated in 2011) of the thick Roman waterproof mortar floor (SU 817) abutting the wall foundation (SU 818) was documented in its overall dimensions. On the south side of the trench SU 815 and SU 816, there are probably the remains of a small grave. Archaeological evidence for the earlier Roman walls, indicated by the magnetometry results were not documented. The area of Novak's trench from the 1950s was carefully cleaned, and two small probes were opened on the N (9) and S (10) edges of it. Probe 9 yielded architectural remains continuing in the S, E, and W direction. A bronze Roman coin was documented within the remains of the wall. Probe 10 documented stratigraphic units from 1000-1006. A floor (SU 1001), made of ceramic tiles dim. 35 x 35 cm, on the mortar foundation (SU 1002), and a thin burned layer was documented. The Soline bay was subjected to the underwater survey for the purpose of beginning the documentation and protection of the underwater architectural and material findings.